

системі освіти; врахування зовнішніх факторів-впливів (соціокультурних, психологічних, організаційних); розробку та реалізацію стратегій, спрямованих на підвищення ефективності навчально-виховної діяльності; рефлексію та корекцію іміджу відповідно до змін у суспільстві та освітньому середовищі. Показано, що адекватне формування іміджу сприяє гармонізації освітнього середовища та підвищенню професійного авторитету педагога.

Ключові слова: *іміджеві стратегії, навчально-виховний процес, викладач, принципи викладання, андрагогіка, емпатія, конгруентність.*

Дата надходження статті до видання: 26.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.05.2026 р.

Дата публікації: 29.05.2026 р.

УДК 81'243:316.77

DOI 10.31865/2077-1827.2(110)2026.361504

**FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE:
THE PLACE OF THE DEFINITION IN THE TERMINOLOGICAL FIELD OF
MODERN SCIENTIFIC RESEARCH**

**ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ:
МІСЦЕ ДЕФІНІЦІЇ В ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ПОЛІ СУЧАСНИХ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Світлана Саяпіна

доктор педагогічних наук, професор,

E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com

ORCID 0000-0001-5808-7020

ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Svetlana Sayapina

D.Sc. in Pedagogy, Professor,

E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com

ORCID 0000-0001-5808-7020

SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

ABSTRACT

The article emphasizes that investigating the place of the definition of foreign language communicative competence within the terminological field of modern science is important not only for the development of theoretical linguistics, but also for enhancing the quality of language education, professional communication, and intercultural interaction in the twenty-first century. In order to provide a comprehensive theoretical understanding of the essence of the concept of “foreign language communicative competence”, the study analyzes the basic categories of “competence”, “foreign language competence” and “communicative competence”, which in contemporary scholarly discourse are characterized by multidirectional

approaches to interpretation and a diversity of definitions. Based on a synthesis of scholarly perspectives in psychological and pedagogical research, foreign language communicative competence is defined as an integrated personal quality that ensures the ability and readiness to effectively engage in foreign language communication in various sociocultural contexts. It combines linguistic, discursive, pragmatic, sociocultural, strategic, and cognitive components that enable adequate comprehension and production of utterances, adherence to linguistic and communicative norms, the application of strategies to overcome knowledge gaps, and the effective resolution of professional and interpersonal tasks in communication. It is emphasized that structurally this competence includes interrelated components: the linguistic component (knowledge of language means and the rules governing their use), the speech/discursive component (the ability to construct coherent, logical, and well-organized utterances), the pragmatic component (the ability to convey meaning in accordance with the social context), the sociocultural and sociolinguistic components (knowledge of the culture of the target language environment and the ability to select appropriate language forms depending on the situation), the strategic component (the use of communicative strategies to compensate for knowledge deficits), and the cognitive/professional component (the ability to integrate knowledge and experience for the effective solution of professional and interpersonal communicative tasks). It is concluded that the place of the definition of "foreign language communicative competence" within the terminological field of modern science is determined by its system-forming function: it integrates the concepts of linguistic, speech, sociolinguistic, discursive, strategic, and other competences into a holistic model of communicative activity.

Key words: *foreign language communicative competence, competence, foreign language competence, communicative competence.*

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації, міжнародної інтеграції та інтенсивного міжкультурного обміну іноземна мова стала не лише засобом комунікації, а й ключовим чинником соціокультурної взаємодії. Значущість іншомовної комунікативної компетентності зростає в умовах розширення міжнародних освітніх, професійних і соціальних контекстів, де здатність ефективно взаємодіяти засобами іншої мови є необхідністю для успішної адаптації та професійної реалізації особистості.

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності в майбутніх професіоналів є на часі, бо держава формує соціальний запит на фахівців, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах міжнародної співпраці, академічної мобільності та міжкультурної взаємодії. Сучасний ринок праці потребує конкурентоспроможних спеціалістів, які володіють іноземною мовою не лише на рівні знань лексико-граматичних структур, а й на рівні сформованої здатності до професійно орієнтованої комунікації.

У контексті євроінтеграційного курсу України та розширення міжнародних партнерств володіння іншомовною комунікативною компетентністю стає важливим складником професійної культури майбутнього фахівця. Це передбачає здатність до адекватного сприйняття та продукування

іншомовних текстів, урахування соціокультурних норм, комунікативних стратегій і професійної специфіки галузі.

Отже, наразі формування іншомовної комунікативної компетентності розглянуто не лише як освітнє завдання, а як стратегічний напрям підготовки майбутніх професіоналів, що відповідає сучасним суспільним вимогам і потребам держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи дослідження щодо іншомовної комунікативної компетентності, акцентуємо на:

– Законі України «Про освіту», де підкреслено важливість формування «культури діалогу та ненасильницької, безконфліктної комунікації» (Про освіту, 2025);

– загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти, де зазначено, що лише через краще володіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння та співпраці, і подолати упередження та дискримінацію (Ніколаєва, 2003);

– вступному слові до проекту «Тюнінг» – гармонізація освітніх структур у Європі, де визначено три типи загальних компетентностей: інструментальні (когнітивні (пізнавальні), методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності); міжособистісні (індивідуальні здатності типу соціальних навичок (соціальна взаємодія та співпраця)); системні (здатності, уміння та навички щодо систем загалом) (Вступне слово до проекту Тюнінг, 2008);

– Плані дій щодо створення єдиного європейського індикатора провідних компетентностей, у якому іншомовну компетентність визначено як інтегровану єдність трьох взаємопов'язаних складників: лінгвістичної компетентності, що передбачає систему знань про закономірності функціонування іноземної мови та забезпечує її коректне використання в процесі спілкування; соціальної компетентності, яка охоплює соціокультурну, соціолінгвістичну та професійну компоненти й сприяє реалізації освітньої мети – використання іноземної мови як засобу соціокультурного розвитку особистості та засвоєння нової культури; комунікативної компетентності, що полягає в процесі володіння правилами побудови висловлювання відповідно до мовних норм і забезпечує здатність ефективно застосовувати мову в реальних комунікативних ситуаціях (The European Indicator of Language Competence, 2002);

– поглядах зарубіжних (Ф. Вейнерт, Дж. Гуді, Ж. Делор, Р. Кеган, У. Мозер, Ж. Перре, Дж. Равен, Г. Халлаш та ін.) і вітчизняних (О. Антонова, С. Бондар, С. Вітвицька, М. Головань, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Коркішко, Л. Маслак, О. Марущак, С. Ніколаєва, О. Пометун та ін.) учених, у яких спільною ознакою поняття «компетентність» є його потрактування як високого рівня сформованості особистісних і професійних характеристик, знань, умінь і навичок, що забезпечують результативну професійну діяльність;

– дослідженні В. Редько, який акцентував на важливості створення освітнього іншомовного комунікативного середовища, окреслив дидактичні та методичні характеристики технології його організації та розглянув як спеціально змодельовану поліфункціональну систему, релевантну реальній ситуації

іншомовного спілкування та максимально апроксимовану до неї, в умовах якої відбувається формування та розвиток міжкультурної особистості учня, котрій має бути характерна здатність за потреби в різних ситуативно зумовлених соціальних середовищах сприяти створенню та підтримці іншомовних контактів із представниками інших мов і культур, дотримуючись відповідної комунікативної поведінки, прийнятої в країні, мова якої вивчається (Редько, 2023).

У наукових дослідженнях учені (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, О. Добра, Р. Кальво, Т. Кіор, О. Коваленко, І. Коропецька, Р. Лім, С. Ліу, Р. Мартинова, О. Онаць, І. Самойлюкевич, К. Скотт, С. Сотникова, С. Тейлор, О. Шаленко, О. Якоб та ін.) у галузі мовної освіти, лінгводидактики, міжкультурної комунікації та когнітивних наук усе частіше підкреслюють потребу чіткої концептуалізації ключових термінів, серед яких іншомовна комунікативна компетентність є одним із центральних.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях науковці різнобічно розглядають проблему іншомовної комунікативної компетентності: Д. Демченко (формування професійної іншомовної компетентності майбутніх юристів у процесі фахової підготовки), Г. Іванчук (іншомовна комунікативна компетентність як складник професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови), Л. Нагорнюк (формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки), А. Петрова (формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки), Н. Самборська, О. Кравець (формування іншомовної комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти за допомогою дискурсивної технології навчання), І. Секрет (іншомовна професійна компетентність: проблема визначення), О. Чорна (особливості та практика формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей), Н. Юхно (суть і структура іншомовної комунікативної компетентності фахівців) та ін.

Водночас у сучасній термінологічній літературі немає єдиної, універсально визнаної дефініції поняття «іншомовна комунікативна компетентність», що призводить до неоднозначності його витлумачення й ускладнює теоретичний аналіз, порівняння результатів емпіричних досліджень та розроблення ефективних методичних підходів.

Отже, дослідження місця дефініції іншомовної комунікативної компетентності в термінологічному полі сучасної науки є важливим не лише для розвитку теоретичної лінгвістики, але й для підвищення якості мовної освіти, професійного мовлення та міжкультурної взаємодії у XXI столітті.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті місця дефініції «іншомовна комунікативна компетентність» у термінологічному полі сучасних наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для ґрунтовного теоретичного осмислення сутності поняття «іншомовна комунікативна компетентність» здійснимо аналіз базових категорій – «компетентність», «іншомовна компетентність» та «комунікативна компетентність», які в сучасному науковому дискурсі

характеризуються багатовекторністю підходів до потрактування та різноманітністю інтерпретацій і на основі узагальнення й систематизації наукових позицій сформулюємо авторське визначення цих дефініцій (див. табл. 1).

Таблиця 1

Поняття «компетентність», «іншомовна компетентність», «комунікативна компетентність» у наукових працях

Визначення	Автор
<i>компетентність</i>	
комплекс знань, необхідних для ефективної професійної діяльності, умінь аналізувати й використовувати інформацію, передбачати наслідки професійної діяльності та практичних навичок, здобутих у процесі професійної підготовки	Коляса, П. (2019).
є сукупністю (єдністю) певних компонентів, таких як знання, уміння, кваліфікація, повноваження, настанови, ціннісно-сміслові позиції, які разом забезпечують досягнення запланованих результатів (цілей, цінностей)	Ручка, А.О., Танчер, В.В. (2019).
є інтегрованим особистісним утворенням, системним поєднанням знань, умінь і навичок, відноситься до загального потенціалу особи, яка володіє певними характеристиками (норми, емоційно-ціннісне ставлення та рефлексія), що визначають ефективність діяльності, виражають достатній рівень його кваліфікації та професійної підготовки	Морозова, О. (2019).
сукупність систематизованих знань, практичних навичок, умінь, сформованих ціннісно-сміслових орієнтирів та особистих якостей, що дозволяють особі успішно реалізуватися в подальшій навчальній чи професійній діяльності та особистому саморозвитку	Дерстуганова, Н.В. (2022).
<i>Отже, компетентність – це інтегративна характеристика особистості, що відображає її здатність і готовність успішно здійснювати діяльність у певній галузі на основі системи знань, умінь, навичок, досвіду, ціннісних орієнтацій та особистісних якостей, які забезпечують ефективне розв'язання професійних і соціально значущих завдань у конкретних умовах.</i>	
<i>іншомовна компетентність</i>	
сукупність соціокультурних, лінгвістичних знань, умінь та здібностей, що реалізуються суб'єктом адекватно комунікативної задачі в умовах іншомовного середовища; система взаємодіючих складників, таких як лінгвістична, лінгвокультурна, соціокультурна, професійно-іншомовна, комунікативна компетенції	Strevens, A. (1991).
комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти й саморозвитку особистості	Кухта, І.В. (2008).
комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як в професійній діяльності, так і для самоосвіти й розвитку особистості педагога	Нечипорук, О.В. (2014).
інтегративна особистісно-професійна освіта, яка визначає здатність та готовність фахівця до креативного розв'язання практико-орієнтованих та інформаційно-комунікативних завдань в галузі професійної діяльності та іншомовного професійно орієнтованого спілкування	Юхно, Н. (2022).
важливий компонент професійної підготовки та інтегрована якість, яка має складну структуру й передбачає взаємодію лінгвістичної, соціокультурної та комунікативної компетенцій, рівень сформованості яких дозволяє науково-педагогічному працівнику ефективно використовувати іноземну мову в власній професійній діяльності, саморозвитку й самоосвіті, здійснювати міжкультурну й міжособистісну комунікації з представниками інших країн	Ярошенко О. (ред.) (2017).
<i>Отже, іншомовна компетентність – це інтегрована якість особистості, що являє собою сукупність соціокультурних, лінгвістичних, лінгвокультурних, професійно-іншомовних та комунікативних знань, умінь, навичок і здібностей, які взаємодіють як цілісна система та забезпечують здатність суб'єкта адекватно реалізовувати комунікативні завдання в умовах іншомовного середовища, є важливим складником професійної підготовки, забезпечує ефективне використання іноземної мови в процесі професійної діяльності, науково-педагогічній практиці, самоосвіті й саморозвитку особистості, а також у процесі міжкультурної та міжособистісної взаємодії з представниками інших країн.</i>	

<i>комунікативна компетентність</i>	
знання правил, притаманних людині, для розуміння та створення інформаційного й соціального змісту висловлювання та вміння успішного й ефективного спілкування	Hymes, D. (1979).
складник базової характеристики професійної підготовки викладача, що поєднує в собі лінгвістичний, психологічний та педагогічний зміст і дозволяє здійснювати цілеспрямовану освітню діяльність, завдяки систематичному діловому спілкуванню, ґрунтуючись на динамічній комбінації комунікативних знань, умінь, навичок і досвіди педагогічної діяльності	Коркішко, О., Коркішко, А., & Назаренко, Є. (2025).
складно організоване, внутрішньо суперечливе поєднання комунікативних знань і вмінь, що відображають цілі та результати здійснюваної суб'єктом спілкування комунікативної діяльності	Корніяка, О.М. (2016).
один з основних компонентів професійної готовності, що включає знання про способи цілеспрямованого використання мовних засобів для розв'язання завдань спілкування; високий рівень володіння рідною та іноземною мовами; володіння культурою спілкування, знання національної культури, менталітету, володіння інформаційно-комп'ютерними технологіями, особову готовність, що забезпечить співпрацю та взаємодію співробітників колективу	Чеботарьова, І.О. (2017).
<i>Отже, комунікативна компетентність – це інтегрована характеристика особистості, що відображає її здатність і готовність до ефективного, цілеспрямованого та соціально зумовленого спілкування, яка ґрунтується на системі комунікативних знань (мовних, соціокультурних, психологічних, педагогічних), умінь, навичок і досвіду, забезпечує адекватне розуміння та створення інформаційного й соціального змісту висловлювання, свідомий добір мовних засобів відповідно до мети й умов взаємодії та результативне розв'язання професійних і міжособистісних завдань.</i>	

Проаналізуємо термін «іншомовна комунікативна компетентність», зіставимо підходи різних авторів та обґрунтуємо, урахувавши визначення базових категорій – «компетентність», «іншомовна компетентність» та «комунікативна компетентність», оптимальне визначення, що відображає сучасний стан досліджень і практичні вимоги освітнього процесу.

Загальновідомо, що термін «іншомовна комунікативна компетентність» увів до наукового обігу американський учений Д. Хаймс, котрий потрактував його як набутий досвід, що забезпечує особі здатність здійснювати цілеспрямоване мовленнєве спілкування для досягнення успіху в комунікації в умовах іншомовного культурного середовища (Hymes, 1971).

Вітчизняні вчені іншомовну комунікативну компетентність потрактували як:

– складну, багатокомпонентну освіту, де в процесі мовної підготовки акцентовано на професійній спрямованості іншомовної комунікативної компетентності студентів (Юхно, 2022);

– сукупність знань, умінь, навичок і здібностей, які необхідні фахівцю для здійснення іншомовної професійної діяльності, що складається із чотирьох складників: мовної (лінгвістичної), соціокультурної, стратегічної та професійної (Нагорнюк, 2009);

– набір компетенцій, що охоплюють такі їх різновиди: лінгвістичну (володіння мовними засобами, знання мовного матеріалу, правил його оформлення й оперування ним), тематичну (володіння екстралінгвальною інформацією), прагматичну (здатність логічно пов'язувати речення для продукування зв'язних відрізків мовлення), соціокультурну (знання соціокультурного контексту), компенсаторну (уміння досягати взаєморозуміння), навчальну (Чорна, 2013);

– комплекс знань, умінь і навичок, а також досвід їх використання, що дають майбутньому вчителю змогу ефективно й продуктивно застосовувати іноземну мову для здійснення професійної діяльності (Іванчук, 2016);

– сукупність здібностей, знань, умінь, навичок, ставлень, цінностей, ініціатив та комунікативного досвіду особистості, необхідних для розуміння чужих та продукування власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, галузям, ситуаціям спілкування (Бідюк, 2012);

– інтегральну особистісну якість, що реалізується через систему відповідних мовленнєвих компетенцій та комунікативних особливостей іноземної мови в процесі комунікації задля досягнення успішного результату спілкування незалежно від ситуації (Касьянова, & Харківський, 2022).

Аналіз наукових поглядів учених уможливорює зазначити, що в сучасній педагогічній науці визначення іншомовної комунікативної компетентності ще не отримало остаточної сформованості. Її розглядають із двох взаємопов'язаних аспектів: з одного боку, як здатність здійснювати іншомовне спілкування, дотримуючись системи мовних, мовленнєвих і стилістичних норм та правил комунікативної поведінки відповідно до конкретної ситуації, з іншого – як готовність до активної участі в іншомовному комунікативному процесі.

Звернемо увагу на дослідження вчених Р. Кальво, Р. Ліма, С. Ліу, К. Скотта, С. Тейлора, які докладно описали іншомовну комунікативну компетентність і розробили її модель, що включає сім взаємопов'язаних компонентів: лінгвістичний, дискурсивний, прагматичний, розмовний (fluency), соціально-лінгвістичний, стратегічний та когнітивний. Автори використали термін «комунікативне мовне вміння» (communicative language activity), який відображає здатність особистості ефективно здійснювати комунікацію іноземною мовою через застосування мовних знань, умінь і стратегій залежно від соціокультурного контексту, організованості висловлювань, логічності та зв'язності мовлення. Модель підкреслює інтегративний характер компетентності, що поєднує мовні, когнітивні та комунікативні складники для досягнення успіху в міжкультурному спілкуванні (Liu, Scott, Lim, Taylor, Calvo, 2016).

Вітчизняні вчені виокремили такі структурні елементи іншомовної комунікативної компетентності: лінгвістичну, компенсаторну, навчальну, тематичну, соціокультурну, комунікативну, прагматичну компетенції (Паласюк, 2014), лінгвістичний, соціальний, соціолінгвістичний, соціокультурний, рефлексивний, аутолінгводидактичний, дискурсивний і прагматичний компоненти (Овчаренко, 2016). Зауважимо, більшість учених (А. Микитишин, О. Миколюк, Ю. Федоренко та ін.) виділили п'ять компонентів іншомовної комунікативної компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну, дискурсивну й стратегічну компетенції.

Ми суголосні з думкою Л. Волкової, що іншомовна комунікативна компетенція ґрунтується на таких складниках: мовна, мовленнєва, фонологічна, соціокультурна, соціолінгвістична, лінгвокраїнознавча, країнознавча, прагматична (соціальна), дискурсивна, стратегічна, предметна, професійна компетенції (Волкова, 2019), вибір яких ґрунтується на сучасному комплексному розумінні процесу міжкультурної й професійної комунікації та відображає всі

рівні функціонування мови – від знання мовної системи до її ефективного використання в соціальному та професійному середовищі.

Зважаючи на погляди вітчизняних і зарубіжних учених, особистий професійно-педагогічний досвід, зазначимо, що іншомовна комунікативна компетентність – це інтегрована якість особистості, що забезпечує здатність і готовність ефективно здійснювати іншомовне спілкування в різних соціокультурних контекстах, поєднує мовні, дискурсивні, прагматичні, соціокультурні, стратегічні та когнітивні компоненти, які забезпечують адекватне розуміння та продукування висловлювань, дотримання мовних і комунікативних норм, застосування стратегій для подолання дефіциту знань та ефективне розв'язання професійних і міжособистісних завдань у процесі комунікації.

Структурно іншомовна комунікативна компетентність включає взаємопов'язані компоненти: лінгвістичний (знання мовних засобів, правил оформлення та оперування ними), мовленнєвий/дискурсивний (здатність будувати зв'язні, логічні й організовані висловлювання), прагматичний (уміння передавати зміст відповідно до соціального контексту), соціокультурний та соціолінгвістичний (знання культури іншомовного середовища та здатність обирати мовні форми залежно від ситуації), стратегічний (використання комунікативних стратегій для подолання дефіциту знань), когнітивний/професійний (здатність інтегрувати знання й досвід для ефективного розв'язання професійних і міжособистісних завдань у комунікації). Ці компоненти охоплюють лінгвістичний, соціокультурний і професійний аспекти комунікації, відповідають сучасним вимогам компетентнісного підходу в освіті, забезпечують формування не лише знання мови, а й здатності ефективно діяти в іншомовному середовищі.

Отже, іншомовну комунікативну компетентність у термінологічному полі сучасних наукових досліджень розглядаємо як комплексну інтегративну якість особистості, що поєднує мовні, комунікативні, когнітивні та соціокультурні компоненти, забезпечує ефективну й результативну комунікацію в різних освітніх і професійних контекстах, а також сприяє розвитку здатності щодо активної міжкультурної взаємодії та адаптації до змістовних і соціально-комунікативних вимог сучасного освітнього процесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Унаслідок проведеного дослідження здійснено теоретичний аналіз категорій «компетентність», «іншомовна компетентність» та «комунікативна компетентність», що дозволило визначити їх ключові характеристики та взаємозв'язки. На основі узагальнення поглядів зарубіжних і вітчизняних учених показано, що поняття «іншомовна комунікативна компетентність» ще не має остаточно усталеного визначення, проте сучасні підходи акцентують на її інтегративному характері й багатокomпонентності.

Іншомовна комунікативна компетентність у сучасному науковому дискурсі постає як інтегративне, багатовимірне утворення, що поєднує лінгвістичні, соціокультурні, прагматичні та професійні складники. Аналіз поглядів учених засвідчив тенденцію до розширення традиційного розуміння досліджуваної компетентності як суто мовної підготовки. У межах сучасних

досліджень її потрактовують як здатність особистості ефективно реалізовувати іншомовне спілкування в різних соціальних, міжкультурних і професійних контекстах, що зумовлює міждисциплінарний характер дефініції.

Отже, місце дефініції «іншомовна комунікативна компетентність» у термінологічному полі сучасної науки визначається її системоутворювальною функцією: вона інтегрує поняття мовної, мовленнєвої, соціолінгвістичної, дискурсивної, стратегічної та інших компетенцій у цілісну модель комунікативної діяльності. У такий спосіб термін виходить за межі суто лінгводидактичного витлумачення та набуває значення концепту, що поєднує здобутки педагогіки, психології, соціолінгвістики та культурології. Це свідчить про його ключову роль у процесі формування компетентнісної парадигми сучасної освіти й уточнення категоріального апарату наукових досліджень.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бідюк, Н.М. (2012). Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. праць III Міжнародної науково-практичної конференції (12-14 листопада 2012 р.). Львів, 158–160.

Волкова, Л.В. (2019). Комунікативна спрямованість процесу формування іншомовної мовленнєвої компетенції студентів. *Інноваційна педагогіка*, (10 (1)). 115–119.

Вступне слово до проекту Тюнінг – гармонізація освітніх структур у Європі. Внесок університетів у Болонський процес. (2008). *Європейська комісія: Дирекція з освіти і культури*. URL: <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html>

Дерстуганова, Н.В. (2022). Генеза змісту поняття «компетентність» в українському та зарубіжному освітньому дискурсі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, (82). 169–173.

Іванчук, Г. (2016). Іншомовна комунікативна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, (4 (58)). 267–274.

Касьянова, О.М. Харківський, В.С. (2022). Формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців медичної галузі у закладах післядипломної медичної освіти. *Вісник науки та освіти*, (5 (5)). 296–307.

Коляса, П. (2019). Дефінітивний аналіз понять «компетентність» та «компетенція» в процесі дослідження їх формування у майбутніх фахівців професійної освіти в галузі комп'ютерних технологій. *Молодь і ринок*, (5). 165–170.

Коркішко, О., Коркішко, А., & Назаренко, Є. (2025). Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів як актуальна педагогічна проблема. *Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць / За заг. ред. доктора пед. наук, проф. С.А.Саяпіної*. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ «Друкарський дім», (1 (107)). 33–42

Корніяка, О.М. (2016). Комунікативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи. *Актуальні проблеми психології. Т. VI: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія*. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», (16). 82–92.

Кухта, І.В. (2008). Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, (4). 27–32.

Морозова, О. (2019). Визначення поняття «компетентність»: зарубіжний та вітчизняний підхід. *Молодь і ринок*, (8). 145–149.

Нагорнюк, Л.Є. (2009). Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки (дис. канд. пед. наук). Тернопіль, Україна.

Нечипорук, О.В. (2014). Іншомовна компетентність як передумова професійного розвитку педагога. *Педагогічний пошук*, (2). 16–18.

Ніколаєва, С.Ю. (наук. ред. укр. видан.). (2003). Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, Україна.

Овчаренко, Л.Р. (2016). Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, (11). 104–110.

Паласюк, М. (2014). Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих технічних закладів освіти. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, (29 (1)). 144–154.

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. (зі змінами від 18.12.2025 р. № 4742-IX). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2025, № 11–14, ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Редько, В. (2023). Освітнє іншомовне комунікативне середовище як засіб інтегрованого формування в учнів гімназії механізмів спілкування і ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається. *Український педагогічний журнал*, (3). 187–196.

Ручка, А.О., Танчер, В.В. (2019). Компетентність як чинник міжкультурної комунікації в глобалізованому світі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (3). 247–256.

Чеботарьова, І.О. (2017). Комунікативна компетентність: теоретичний аспект. *Наукові записки кафедри педагогіки*, (36). 205–215.

Чорна, О.О. (2013). Особливості та практика формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*, (22). 230–237.

Юхно, Н. (2022). Суть та структура іншомовної комунікативної компетентності фахівців. *Наукові записки кафедри педагогіки*, (51). 113–119.

Ярошенко О. (ред.) (2017). Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: препринт (аналітичні матеріали); у 2-х частинах / Авт. кол.: О.Бульвінська, Н.Дівінська, Н.Дяченко, О.Жабенко, І.Линьова, Ю.Скиба, Г.Чорнойван, О.Ярошенко. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, (1). Україна.

Hymes, D. (1971). *On Communicative Competence*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Hymes, D. (1979). *On Communicative Competence* / C.J.Brumfit and K.Johnson (Eds.). *The Communicative Approach to Language Teaching*. London, 5–27.

Liu, C., Scott, K., Lim, R., Taylor, S., Calvo, R. (2016). EQClinic: A platform for learning communication skills in clinical consultations. *Med Educ Online*, (21). 31–49.

Strevens, A. (1991). The development of specialist materials for VOLL, Language Learning for European Citizenship: Report on Workshop 3A. Schotten.

The European Indicator of Language Competence. (2002). *Report from the Educational Council to the European Council*. Barcelona. URL: <https://surl.li/rpwpzi>

REFERENCES

Bidiuk, N.M. (2012). Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia filoloha: zmist ta struktura [Communicative competence of a future philology teacher: content and structure]. *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy*: Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference (pp. 158–160). Lviv. [in Ukrainian].

Volkova, L.V. (2019). Komunikatyvna spriamovanist protsesu formuvannia inshomovnoi movlenniivoi kompetentsii studentiv [Communicative orientation of the process of forming foreign language speech competence of students]. *Innovatsiina pedahohika*, (10(1)). 115–119. [in Ukrainian].

Vstupne slovo do proektu Tiuning – harmonizatsiia osvithnikh struktur u Yevropi. Vnesok universytetiv u Bolonskyi protses [Introduction to the Tuning project – harmonisation of educational structures in Europe. Contribution of universities to the Bologna Process]. (2008). European Commission: Directorate-General for Education and Culture. URL: <http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html> [in Ukrainian].

Derstuhanova, N.V. (2022). Geneza zmistu poniattia «kompetentnist» v ukrainskomu ta zarubizhnomu osvithnomu dyskursi [Genesis of the concept of “competence” in Ukrainian and foreign educational discourse]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, (82). 169–173. [in Ukrainian].

Ivanchuk, H. (2016). Inshomovna komunikatyvna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy [Foreign language communicative competence as a component of professional competence of a future foreign language teacher]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, (4(58)). 267–274. [in Ukrainian].

Kasianova, O.M., & Kharkivskyy, V.S. (2022). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti fakhivtsiv medychnoi haluzi u zakladakh pisliadyplomnoi medychnoi osvity [Formation of foreign language communicative competence of medical specialists in postgraduate medical education institutions]. *Visnyk nauky ta osvity*, (5(5)). 296–307. [in Ukrainian].

Koliasa, P. (2019). Definityvnyi analiz poniat «kompetentnist» ta «kompetentsiia» v protsesi doslidzhennia yikh formuvannia u maibutnikh fakhivtsiv profesiinoi osvity v haluzi kompiuternykh tekhnolohii [Definitional analysis of the concepts “competence” and “competency” in the study of their formation in future vocational education specialists in computer technologies]. *Molod i rynek*, (5). 165–170. [in Ukrainian].

Korkishko, O., Korkishko, A., & Nazarenko, Ye. (2025). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv yak aktualna pedahohichna

problema [Formation of communicative competence of future teachers as a relevant pedagogical problem]. In S. Saiapina (Ed.), *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, (1(107)). 33–42. Kramatorsk: Vydavnytstvo TsTRI «Drukarskyi dim». [in Ukrainian].

Korniiaka, O.M. (2016). Komunikatyvna kompetentnist yak vyznachalni chynnyk profesiinoho samozdiisnennia vykladacha vyshchoi shkoly [Communicative competence as a determining factor of professional self-realization of a higher school teacher]. *Aktualni problemy psikhologii*, VI(16). 82–92. [in Ukrainian].

Kukhta, I.V. (2008). Inshomovna kompetentnist u konteksti formuvannia komunikatyvnoi kultury studentiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy [Foreign language competence in the context of forming students' communicative culture in the process of learning a foreign language]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, (4). 27–32. [in Ukrainian].

Morozova, O. (2019). Vyznachennia poniattia «kompetentnist»: zarubizhnyi ta vitchyzniani pidkhid [Definition of the concept “competence”: foreign and domestic approaches]. *Molod i rynek*, (8). 145–149. [in Ukrainian].

Nahorniuk, L.Ye. (2009). Formuvannia inshomovnoi profesiinoy komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh zhurnalistiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of foreign language professional communicative competence of future journalists in the process of professional training] (Candidate's thesis). Ternopil, Ukraine. [in Ukrainian].

Nechyporuk, O.V. (2014). Inshomovna kompetentnist yak peredumova profesiinoho rozvytku pedahoha [Foreign language competence as a prerequisite for professional development of a teacher]. *Pedahohichni poshuk*, (2). 16–18. [in Ukrainian].

Nikolaieva, S.Yu. (Ed.). (2003). Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]. Kyiv: Lenvit. [in Ukrainian].

Ovcharenko, L.R. (2016). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv nemovnykh spetsialnosti [Formation of foreign language communicative competence of students of non-language specialties]. *Profesiina osvita: problemy i perspektyvy*, (11). 104–110. [in Ukrainian].

Palasiuk, M. (2014). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti u studentiv vyshchykh tekhnichnykh zakladiv osvity [Formation of foreign language communicative competence in students of higher technical educational institutions]. *Liudynoznavchi studii. Seriia “Pedahohika”*, (29(1)). 144–154. [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 1556-18 (zi zminamy) [On Education: Law of Ukraine of September 5, 2017 No. 1556-18 (as amended)]. (2025). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 11–14, Art. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

Redko, V. (2023). Osvitnie inshomovne komunikatyvne seredovyshe yak zasib intehrovano formuvannia v uchniv himnazii mekhanizmiv spilkuvannia i oznaiomlennia z kulturoiu krainy, mova yakoi vyvchaietsia [Educational foreign language communicative environment as a means of integrated formation of

communication mechanisms and acquaintance with the culture of the target language country]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, (3). 187–196. [in Ukrainian].

Ruchka, A.O., & Tancher, V.V. (2019). Kompetentnist yak chynnyk mizhkulturnoi komunikatsii v hlobalizovanomu sviti [Competence as a factor of intercultural communication in a globalized world]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, (3). 247–256. [in Ukrainian].

Chebotarova, I.O. (2017). Komunikatyvna kompetentnist: teoretychnyi aspekt [Communicative competence: theoretical aspect]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*, (36). 205–215. [in Ukrainian].

Chorna, O.O. (2013). Osoblyvosti ta praktyka formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv tekhnichnykh spetsialnostei [Features and practice of forming foreign language communicative competence of students of technical specialties]. *Vykladannia mov u vyshchych navchalnykh zakladakh osvity*, (22). 230–237. [in Ukrainian].

Yukhno, N. (2022). Sut ta struktura inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti fakhivtsiv [Essence and structure of foreign language communicative competence of specialists]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*, (51). 113–119. [in Ukrainian].

Yaroshenko, O. (Ed.). (2017). Teoretychni osnovy i tekhnolohiia profesiinoho rozvytku naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv universytetiv v umovakh intehratsii vyshchoi osvity i nauky: preprint (Analytical materials) (Vol. 1) [Theoretical foundations and technology of professional development of academic staff in the context of integration of higher education and science]. Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].

Hymes, D. (1971). *On Communicative Competence*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. [in English]

Hymes, D. (1979). On communicative competence. In C.J. Brumfit & K. Johnson (Eds.), *The Communicative Approach to Language Teaching* (pp. 5–27). London. [in English]

Liu, C., Scott, K., Lim, R., Taylor, S., & Calvo, R. (2016). EQClinic: A platform for learning communication skills in clinical consultations. *Medical Education Online*, (21). 31–49. [in English]

Stevens, A. (1991). The development of specialist materials for VOLL. In *Language Learning for European Citizenship: Report on Workshop 3A*. Schotten. [in English]

The European Indicator of Language Competence. (2002). *Report from the Education Council to the European Council*. Barcelona. URL: <https://surl.li/rpwpzi> [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті зазначено, що дослідження місця дефініції іншомовної комунікативної компетентності в термінологічному полі сучасної науки є важливим не лише для розвитку теоретичної лінгвістики, але й для підвищення якості мовної освіти, професійного мовлення та міжкультурної взаємодії у XXI столітті. Для ґрунтовного теоретичного осмислення сутності поняття «іншомовна комунікативна компетентність» здійснено аналіз базових

категорії – «компетентність», «іншомовна компетентність» та «комунікативна компетентність», які в сучасному науковому дискурсі характеризуються багатовекторністю підходів до витлумачення та різноманітністю інтерпретацій. Узагальнивши наукові погляди представників психолого-педагогічних досліджень, визначено, що іншомовна комунікативна компетентність – це інтегрована якість особистості, що забезпечує здатність і готовність ефективно здійснювати іншомовне спілкування в різних соціокультурних контекстах, поєднує мовні, дискурсивні, прагматичні, соціокультурні, стратегічні та когнітивні компоненти, які забезпечують адекватне розуміння та продукування висловлювань, дотримання мовних і комунікативних норм, застосування стратегій для подолання дефіциту знань та ефективне розв'язання професійних і міжособистісних завдань у процесі комунікації. Підкреслено, що структурно досліджувана компетентність включає взаємопов'язані компоненти: лінгвістичний (знання мовних засобів, правил оформлення та оперування ними), мовленнєвий/дискурсивний (здатність будувати зв'язні, логічні й організовані висловлювання), прагматичний (уміння передавати зміст відповідно до соціального контексту), соціолінгвістичний та соціолінгвістичний (знання культури іншомовного середовища та здатність обирати мовні форми залежно від ситуації), стратегічний (використання комунікативних стратегій для подолання дефіциту знань), когнітивний/професійний (здатність інтегрувати знання й досвід для ефективного розв'язання професійних і міжособистісних завдань у процесі комунікації). Підсумовано, що місце дефініції «іншомовна комунікативна компетентність» у термінологічному полі сучасної науки визначається її системоутворювальною функцією: вона інтегрує поняття мовної, мовленнєвої, соціолінгвістичної, дискурсивної, стратегічної та інших компетенцій у цілісну модель комунікативної діяльності.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, компетентність, іншомовна компетентність, комунікативна компетентність

Дата надходження статті до видання: 21.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.04.2026 р.

Дата публікації: 29.05.2026 р.